

POSTANOWIENIE

Dnia 18 października 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Strus (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku E. S.A. Oddział w T. - Zakładu Energetycznego T.
przy uczestnictwie K. D. i Skarbu Państwa-Starosty Powiatu T.
o zasiedzenie,
po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu niejawnym
w dniu 18 października 2007 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w T.
z dnia 8 czerwca 2006 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w T. pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Spółka E. S.A. z siedzibą w K.– Zakład Energetyczny T., w postępowaniu nieprocesowym przed Sądem Rejonowym w T., z udziałem uczestników K. D. oraz Skarbu Państwa – Starosty Powiatu T., wnosila o stwierdzenie, że w dniu 2 czerwca 1996 r. doszło do nabycia przez zasiedzenie przez i na rzecz każdorazowych właścicieli i użytkowników wieczystych nieruchomości będącej własnością Skarbu Państwa a w użytkowaniu wieczystym wnioskodawczyni jako następcy prawnego Zakładu Energetycznego T. S.A., obejmującej działkę nr 72/2 położoną w T., dla której księgę wieczystą numer [...] prowadzi Sąd Rejonowy w T. służebności gruntowej przesyłowej linii elektroenergetycznej niskiego napięcia wraz z napowietrzną stacją transformatorową Z. XVI oraz przejazdu i przechodu pasem gruntu pod tą linią, wyznaczonym przez biegłego geodetę, obciążającej nieruchomość stanowiącą własność K. D., położoną w R., obejmującą działki 142/1 i 142/2, dla której ten sam Sąd prowadzi księgę wieczystą.

W uzasadnieniu wniosku spółka E. podnosiła, że jest użytkownikiem wieczystym działki 72/2 położonej w T., z której rozpoczyna bieg linia średniego napięcia, przebiegająca przez należące do uczestnika K. D. działki 142/1 i 142/2. Opisana linia została wybudowana przez K. Przedsiębiorstwem Elektryfikacji Rolnictwa a następnie przekazana 2 czerwca 1966 r. poprzednikowi prawnemu wnioskodawczyni Zakładowi Energetycznemu w T., który został następnie przekształcony w Zakład Energetyczny T. S.A. Majątek tej spółki został przeniesiony na wnioskodawczynię w wyniku połączenia, w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. Zdaniem wnioskodawczyni, Zakład Energetyczny T. S.A. w 1996 r. po trzydziestu latach eksploatacji linii elektroenergetycznej nabył służebności przez zasiedzenie.

Uczestnik K. D. wnosil o oddalenie wniosku. Zarzucał, że wniosek stanowi swoista formę wyłączenia a zarazem jest sposobem obrony przez jego żądania zapłaty czynszu dzierżawnego.

Postanowieniem z dnia 8 lutego Sąd Rejonowy w T. oddalił w całości wniosek.

Zdaniem tego Sądu, spółka E., jako właściciel przesyłowej linii energetycznej nie może zasiedzieć jej służebności. Przeciwno uwzględnieniu wniosku w zakresie służebności przechodu i przejazdu pasem gruntu pod tą linią przemawiał brak wykazania, że poprzednicy prawni wnioskodawczynie rzeczywiście posiadali tę służebność korzystając z trwałego i widocznego urządzenia. Brak było także podstaw do uznania, że służebność służyła zwiększeniu użyteczności gruntu, którego wieczystym użytkownikiem jest wnioskodawczynie.

Postanowienie Sądu Rejonowego zaskarżyła spółka wnioskująca o stwierdzenie zasiedzenia. Zarzuciła w apelacji naruszenie art. 247 k.c. przez nieprawidłowe zastosowanie i przyjęcie, że wbrew istotnej treści żądania, że wnioskodawczynie domaga się stwierdzenia zasiedzenia służebności przesyłowej linii energetycznej, która stanowi jego własność podczas, gdy w rzeczywistości wnosił o stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej linii elektroenergetycznej przebiegającej nad działką K. D., pasem gruntu wyznaczonym na szkicu sytuacyjnym sporządzonym przez biegłego sądowego, na rzecz nieruchomości, która pozostaje w wieczystym użytkowaniu wnioskodawczynie. Według skarżącej Sąd naruszył także art. 292 k.c. przez jego niezastosowanie zgodnie z wnioskiem oraz art. 233 k.p.c. uznając, że korzystanie z nieruchomości przez pracowników spółki E. było niezauważone przez jej właściciela K. D.

Sąd Okręgowy w T., postanowieniem z dnia 8 czerwca 2006 r. oddalił apelację wnioskodawczynie. Wskazał w pisemnych motywach, iż Sąd jest związany wnioskiem i orzeka wyłącznie w jego zakresie (art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). nie mógł tego zrobić także Sąd pierwszej instancji i trafnie oddalił wniosek o stwierdzenie zasiedzenia służebności linii przesyłowej w konsekwencji uznania, że linia ta należy do spółki E. Wypowiadając się przeciwko uwzględnieniu wniosku w zakresie służebności przechodu i przejazdu, Sąd Okręgowy podkreślił brak utrwalonych śladów przejazdu lub przechodu, co przemawia za niespełnieniem ustawowej przesłanki zasiedzenia służebności gruntowej w postaci korzystania z trwałego i widocznego urządzenia. Słupy energetyczne znajdujące się na działce uczestnika nie decydują o posiadaniu służebności przechodu i przejazdu jak również o sposobie wykonywania tej służebności gruntowej.

Wnioskodawczyni - spółka E. złożyła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu drugiej instancji, która została oparta wyłącznie na zarzutach naruszenia prawa materialnego.

Według skarżącej Sąd drugiej instancji dopuścił się naruszenia art. 247 k.c. w związku z art. 285 § 1 k.c. przez błędną ich wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż wnioskodawczyni wносиła o stwierdzenie zasiedzenia służebności własnej przesyłowej linii energetycznej, wobec czego doszło do wygaśnięcia ograniczonego prawa rzeczowego służebności gruntowej przesyłowej linii energetycznej, na skutek nabycia przez wnioskodawczynię prawa własności tej linii, podczas gdy wniosek zmierzał do obciążenia służebnością gruntową nieruchomości uczestnika, a przepisy prawa nie przewidują możliwości obciążania służebnością gruntową urządzeń na rzecz jakiegokolwiek właściciela innej nieruchomości.

Naruszenie art. 292 i 352 k.c. w związku z art. 285, 145 i 172 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie wyrażało się uznaniem przez Sąd drugiej instancji, iż wobec nie spełnienia ustawowych przesłanek nie doszło do zasiedzenia obu służebności.

Za błędny uznała skarżąca pogląd Sądu drugiej instancji, że obie służebności nie zwiększyłyby użyteczności nieruchomości władnącej, która jest trwale połączona z przesyłową linią energetyczną i wykorzystywana przez wnioskodawczynię dla potrzeb wykonywanej przez nią działalności polegającej na przesyłce i sprzedaży energii elektrycznej.

Powołując się na te zarzuty wnioskodawczyni wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w T.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wraz z rozwojem cywilizacji, postępowaniem w dziedzinie zaopatrzenia nieruchomości w wodę, gaz, energię elektryczną, pojawił się problem zakładania i utrzymania instalacji wodnych, kanalizacyjnych, gazowych, telekomunikacyjnych i energetycznych przez przedsiębiorstwa dostarczające media.

Już na gruncie prawa rzeczowego (dekret z 11 października 1946 r. Dz.U. Nr 57, poz. 319 ze zm.), przy regulacji art. 33 ograniczonej do ustanowienia służebności drogi koniecznej przyjmowano, że względy na społeczno gospodarcze leżące u podstaw powyższego przepisu, które uzasadniają potrzebę korzystania z energii elektrycznej, usprawiedliwiają ocenę, że w drodze analogii do powyższego przepisu należy uznać za dopuszczalne ustanowienie przez sąd odpowiedniej służebności gruntowej umożliwiającej doprowadzenie linii elektrycznej do nieruchomości, która nie jest przyłączona do sieci elektrycznej (tak Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 31 grudnia 1962 r. OSPiKA 1964 rok, pozycja 91).

Podobne stanowisko ugruntowało się w judykaturze i literaturze już na tle art. 145 k.c., który tak jak art. 33 prawa rzeczowego, nie przewiduje *expressis verbis* ustanowienia służebności gruntowej polegającej na obciążeniu nieruchomości sąsiedniej prawem przeprowadzenia linii energetycznych, wodociągowych, paliwowych i innych podobnych urządzeń przesyłowych (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 3 maja 1965 r. III CO 34/65, OSNCP 1966/6-7/109, z dnia 30 sierpnia 1991 r. III CZP 73/9, OSNCP 1992/4/53, z dnia 17 stycznia 2003 r. III CZP 79/02, OSNC 2003/11/142). Stosowanie w drodze analogii instytucji służebności drogi koniecznej do przeprowadzenia i utrzymania przesyłowych linii elektroenergetycznych oraz dopuszczenie ustanawiania w tym zakresie czynnych służebności gruntowych przemawia za dopuszczalnością nabycia służebności tego rodzaju, nie tylko na podstawie umowy, orzeczenia sądowego ale także przez zasiedzenie, z mocy art. 292 k.c. (tak przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 maja 2004 r. sygn. akt III CK 496/02 niepubl., z dnia 11 marca 2005 r. sygn. akt II CK 489/04 niepubl., w uchwale z dnia 11 maja 2003 r. III CK 556/04 M. Pol.2005/13/s.621, z dnia 31 maja 2006 r. sygn. akt IV CSK 149/05 niepubl., w postanowieniu z dnia 4 października 2006 r. II CSK 119/06 M. Prawn. 2006/21/1128).

Taki sposób nabycia służebności gruntowych został wskazany we wniosku. W zakresie służebności związanej z korzystaniem z linii przesyłowej elektroenergetycznej wnioskodawczyni domagała się stwierdzenia zasiedzenia służebności gruntowej przesyłowej linii elektroenergetycznej niskiego napięcia wraz z napowietrzną stacją transformatorową Z. XVI. Wnioskodawczyni nie

określiła szerzej zakresu korzystania z nieruchomości obciążonej. W ten sposób wyrażała wolę uzyskania sądowego stwierdzenia nabycia przez zasiedzenie służebności polegającej jedynie na korzystaniu z przewodów naziemnych oraz stacji transformatorowej, które znajdują się na nieruchomości uczestnika. Jest to jeden z rodzajów służebności gruntowych obejmującej prawo właściciela nieruchomości władnącej do korzystania w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej. Wątpliwości w tym zakresie nie powinno być, jeśli uwzględni się, że z samego opisu służebności wynika, że miała ona obciążać działki 142/1 i 142/2 należące do uczestnika K. D., nie zaś należącą do wnioskodawczyni linię energetyczną i napowietrzną stację trafo. Do podobnego wniosku prowadzi lektura uzasadnienia wniosku wszczynającego postępowanie.

Sąd drugiej instancji bezpodstawnie uznał, że wniosek obejmuje on stwierdzenie zasiedzenia służebności obciążającej linię energetyczną, która stanowi własność wnioskodawczyni. W ten sposób, według Sądu, mogło dojść do konfuzji, przewidzianej w art. 247 k.c., która skutkuje wygaśnięciem prawa rzeczowego a to jednocześnie wyklucza zasiedzenie prawa, którego nabycie nie jest możliwe. Warto w tym miejscu wskazać, że gdyby rzeczywiście dotychczasowa ocena sądu co do treści wniosku była prawidłowa, jego uwzględnieniu sprzeciwiałby się art. 285 § 1 k.c., według którego służebność gruntowa może obciążać wyłącznie nieruchomość a nie wchodzące w skład przedsiębiorstwa urządzenia przesyłowe (art. 49 k.c.).

Z tych względów słusznie zarzuca się w skardze kasacyjnej niewłaściwe zastosowanie art. 247 w związku z art. 285 § 1 k.c.

Przedmiotem zasiedzenia może być tylko służebność o konkretnej treści, nie zaś bliżej nieokreślone na gruncie prawo do korzystania z przechodu i przejazdu. Tego wymagania nie spełnia drugi w kolejności wniosek o stwierdzenie zasiedzenia służebności przechodu i przejazdu pasem gruntu pod linią elektroenergetyczną, której przebieg miał być naniesiony na mapie przez biegłego geodetę. W toku dalszego postępowania wnioskodawczyni nie sprecyzowała wniosku co do dotychczasowego zakresu korzystania z nieruchomości obciążonej, a tej bezczynności nie może zastąpić opinia biegłego, przypisująca wnioskodawczyni - bez bliższego wyjaśnienia - korzystanie z pasa gruntu

o szerokości 4 m pod napowietrzną linią (k - 98 akt). Dopóki w tym zakresie nie zostanie przez wnioskodawczynię dokładnie określone żądanie, nie sposób jednoznacznie ocenić jego słuszności.

Należy jednak podnieść, że zgodnie z art. 292 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie, jeżeli polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Urządzenie, o którym mowa w tym przepisie musi odpowiadać treści służebności pod względem gospodarczym. Chodzi o urządzenie umożliwiające korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie wykonywania służebności objętej wnioskiem o zasiedzenie (por. cyt. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 r.).

Podstawą skargi kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. mogą być tylko te normy prawa materialnego, które Sąd drugiej instancji zastosował albo też powinien był zastosować, gdyby dokonał prawidłowej subsumpcji. Postanowienie Sądu Okręgowego w T. oddalające apelację wnioskodawczyni nie tylko nie zostało oparte na treści art. 285 § 2 k.c. w związku z art. 145 k.c. ale w żaden sposób nie odwołuje się do ich treści. Już tylko z tej przyczyny nie zasługuje na uwzględnienie zarzut skargi kasacyjnej, oparty na naruszeniu wymienionych przepisów przez ich niewłaściwe zastosowanie.

Z tych wszystkich względów uwzględniając w części skargę kasacyjną Sąd Najwyższy orzekł jak wyżej, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.